

Geological Quarterly na „liście filadelfijskiej”

Leszek Marks*, Marek Narkiewicz*

Od pierwszego tegorocznego (vol. 47) zeszytu *Geological Quarterly* jest uwzględniany w bazie danych Instytutu Informacji Naukowej (Institute for Scientific Information — ISI) w Filadelfii. Pismo jest indeksowane w *Science Citation Index Expanded* włącznie z *Web of Science*, *Current Contents (Physical, Chemical & Earth Sciences)* i w *Research Alert*. Kwartalnik ten jest więc drugim w kraju, po *Acta Palaeontologica Polonica*, czasopismem z szeroko rozumianej dziedziny nauk o Ziemi, które uzyskało tak wysoki status międzynarodowy.

Warto w tym miejscu zacytować kilka liczb charakteryzujących usługi informacyjne ISI. Według różnych szacunków na świecie istnieje od niemal 100 000 do 500 000 czasopism naukowych (Racki, 1996; Wróblewski, 1998). Z tej liczby na podstawowej liście ISI, zwanej *Master Journal List*, znajduje się jedynie 8676 wydawnictw (wszystkie dane dotyczące ISI czerpano ze strony internetowej instytutu wg stanu na sierpień 2003 r.). *SCIE* obejmuje 6039 tytułów, w tym w grupie szeroko definiowanych nauk geologicznych jest 298 czasopism. Obecnie, oprócz dwóch czasopism polskich, jest tu jedynie osiem innych, wywodzących się z obszaru Europy Środkowej i Wschodniej, włącznie z dawnym obszarem ZSRR, w tym wydawane na Słowacji *Geologica Carpathica* i siedem rosyjskich (*Geologia i Geofizyka*, *Palaeontological Journal*, *Doklady Earth Sciences*, *Geochemistry International*, *Geology of Ore Deposits*, *Petrology*, *Stratigraphy and Geological Correlation*). Obecnie wszystkich polskich wydawnictw naukowych jest na „liście filadelfijskiej” około pięćdziesięciu (informacja ustna od prof. G. Rackiego).

Przytoczone liczby odzwierciedlają ogromną selektywność indeksacji dokonywanej przez ISI. Procedura wyboru tytułów jest długotrwała i skrupulatna. Corocznie

ocenia się około 2000 czasopism, z których tylko co dziesiąte z pozytywnym skutkiem. Obszerna jest lista kryteriów formalnych, które muszą spełniać oceniane czasopisma (zob. The ISI® Database: The Journal Selection Process, www.isinet.com; por. też Dzik, 1996; Racki, 2003). Długiego czasu i wielu wysiłków wymagało więc dostosowanie *Geological Quarterly* do tych surowych kryteriów.

Starania *Geological Quarterly* o indeksowanie przez ISI zaczęły się formalnie w 1998 r. Wydawca czasopisma, Państwowy Instytut Geologiczny, postawił wówczas przed nowo powołanym zespołem redakcyjnym zadanie wejścia na „listę filadelfijską”. Niżej podpisani (L. Marks jako ówczesny redaktor naczelny i M. Narkiewicz — zastępca) zaczęli od określenia podstawowych kroków organizacyjnych i redakcyjnych, warunkujących skuteczne wypełnienie tego zadania. Dużą pomocą były tu doświadczenia zebrane przez redaktorów *Acta Palaeontologica Polonica* i przedstawione przez Jerzego Dzika (1996). Trzeba też podkreślić, iż poprzedni zespół redakcyjny *Geological Quarterly*, na czele z wieloletnim redaktorem naczelnym Ryszardem Dadlezem, przygotował w znacznym stopniu grunt do naszych starań. Prawdopodobnie pewną rolę spełniła też wizyta Leszka Marksa w ISI w Filadelfii w październiku 2000 r. Pozwoliła ona m.in. na bezpośrednie zapoznanie się z kryteriami ewaluacji oraz na prezentację naszego wydawnictwa. Uzyskaliśmy wówczas zapewnienie o rozpoczęciu ewaluacji *Geological Quarterly* w lipcu 2001 r.

Od 1991 r. czasopismo to, założone w 1957 r. jako *Kwartalnik Geologiczny*, publikowało część artykułów w języku angielskim i ukazywało się pod podwójnym polsko-angielskim tytułem. Tom 38 (1994) był pierwszym, który zawierał jedynie teksty obcojęzyczne. Natomiast,

Ryc. 1. Poprzedni redaktor naczelny *Geological Quarterly* — Leszek Marks przed wejściem do Instytutu Informacji Naukowej w Filadelfii, październik 2000 r.

*Państwowy Instytut Geologiczny, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa

poczynając od 1997 r., zwiększono format wydawnictwa, zaprojektowano nową, bardziej efektowną okładkę i, co ważniejsze, znacznie poprawiono poziom techniczny druku tekstu i ilustracji. W drugim zeszycie tego rocznika po raz pierwszy w historii czasopisma pojawiły się kolorowe ilustracje.

Najistotniejszym problemem, który stanął przed nowym zespołem redakcyjnym, było sformułowanie koncepcji tematycznej *Geological Quarterly*. Zmianie musiała ulec dotychczasowa formuła, sprowadzająca się do publikowania prac autorów polskich i to przede wszystkim z kręgu Państwowego Instytutu Geologicznego. Należało więc rozszerzyć zespół współpracowników o osoby z innych niż PIG instytucji krajowych, a także o przedstawicieli ośrodków zagranicznych. Proces ten odbywał się stopniowo, mając formalne oparcie w zatwierdzonym w końcu 1997 r. statucie czasopisma. Od 1999 r. do Rady Redakcyjnej (*Editorial Advisory Board*), obejmującej dotychczas wyłącznie pracowników PIG, zostały dokooptowane 4 osoby reprezentujące instytucje z Białorusi, Danii, Holandii i Litwy. Ponadto, została powołana Rada Programowa (*Board of Consulting Editors*), w której skład weszło 8 osób z ważnych ośrodków badawczych z Austrii, Czech, Estonii, Niemiec, Słowacji, Szwajcarii, Ukrainy i Wielkiej Brytanii. Od bieżącego roku skład Rady Redakcyjnej został poszerzony o przedstawicieli polskich instytucji spoza PIG: Instytutu Paleobiologii Polskiej Akademii Nauk, Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego. Do Rady Programowej (łącznie 15 osób) weszli również reprezentanci Szwecji i Kanady.

Zastanawiając się nad profilem czasopisma uznaliśmy, iż nie rezygnując z szerokiego spektrum tematycznego publikacji, a nawet go rozszerzając (przede wszystkim w ramach geologii środowiskowej i stosowanej), powinniśmy akcentować zakres regionalny zamieszczanych artykułów, odpowiadający obszarowi Europy środkowej i wschodniej. Z jednej strony, taka formuła regionalna ma uzasadnienie w położeniu Polski na pograniczu głównych prowincji geologicznych starszego podłoża Europy oraz w strefie pełnego, reprezentatywnego wykształcenia utworów plejstoceniowych. Z drugiej strony, kryteria ISI przewidują uwzględnianie czasopism nie poświęconych jakiejś wyspecjalizowanej dyscyplinie, natomiast dotyczących określonego regionu geograficznego. Można przypuszczać, że takie podejście umożliwiło wcześniejszy sukces *Geologica Carpathica* — wydawnictwa o wyraźnym profilu regionalnym.

Ponadto, od początku chcieliśmy wykorzystać usytuowanie Polski między krajami Europy Zachodniej, gdzie geolodzy dysponują bogatym wyborem tytułów o światowym znaczeniu, a krajami Europy Środkowej i Wschodniej, o ciągle jeszcze ograniczonych możliwościach publikowania na rynku światowym. Liczyliśmy na dopływ artykułów z krajów sąsiadujących z Polską, głównie ze wschodu i południa i, szczerze mówiąc, bardzo o to zabiegaliśmy. Skład autorów publikujących w ostatnich latach w *Geological Quarterly* wskazuje, że nasze działania spotkały się w dużym stopniu z pozytywnym odzewem. Publikowanie takich prac może spowodować szersze zainteresowanie czasopismem również czytelników z państw zachodnioeuropejskich, mających kłopoty z barierą językową. Stosownie do naszych planów, członkami całkowicie „zagranicznej” Rady Programowej są w konsekwencji przede wszystkim osoby reprezentujące kraje naszej części Europy lub mające szerokie kontakty naukowe w tym regionie.

Skład autorów publikujących w czasopiśmie radykalnie zmienił się poczynając od rocznika 1999 (tab. 1). O ile wcześniej przeważali pracownicy Państwowego Instytutu Geologicznego, o tyle obecnie ich udział nie przekracza 40–45%. Jednocześnie mocną pozycję ilościową uzyskali autorzy zagraniczni, poprzednio niemal nieobecni na łamach *Kwartalnika Geologicznego* i *Geological Quarterly*. W tej sytuacji uzasadniona stała się całkowita rezygnacja w 2000 r. z podwójnego tytułu czasopisma na rzecz wersji wyłącznie angielskiej. Spowodowało to również pewne zmiany szaty graficznej okładki.

Sprawą nie mniej ważną od tematycznego profilu czasopisma jest jego poziom naukowy, mierzony zainteresowaniem środowiska naukowego. Jednym bowiem z podstawowych kryteriów kwalifikacyjnych ISI jest cytowalność w czasopismach indeksowanych, a ściślej współczynnik wpływu (IF — *impact factor*) liczony przede wszystkim dla dwóch lat, włącznie z rokiem ukazania się publikacji (cytowania starszych prac odgrywają zdecydowanie mniejszą rolę). W tym względzie kluczową decyzją było przejście od 1998 r. do systemu obligatoryjnego recenzowania wszystkich składanych prac, początkowo przez jednego, a następnie (od 2000 r.) przez dwóch recenzentów. Staraliśmy się przy tym, by przynajmniej jeden z recenzentów był spoza Polski. Ułatwia to często weryfikację terminologiczną tekstów, a ponadto, na co zwrócił już uwagę Dzik (1996), jest elementem skutecznej promocji czasopisma za granicą. Weryfikacji językowej tekstów podjął się dr Jan Zalasiewicz (University of Leicester), geolog brytyjski o

Tab. 1. Zmiany w składzie autorów *Geological Quarterly* w latach 1997–2002

Tom (rocznik)	Artykuły autorów z PIG		Artykuły autorów spoza PIG				Ogółem liczba artykułów
			Z kraju		Z zagranicy		
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	
41 (1997)	20,5	56,9	15,25	42,4	0,25	0,7	36
42 (1998)	21,2	60,6	13,8	39,4	–	–	35
43 (1999)	16	29,6	26,2	48,5	11,8	21,9	54
44 (2000)	15	38,4	12,2	31,3	11,8	30,3	39
45 (2001)	17,9	44,8	14	35	8,1	20,2	40
46 (2002)	14,3	39,7	14,4	40	7,3	20,3	36

polskich korzeniach, współpracujący z redakcją od końca 1999 r., obecnie również członek Rady Programowej.

Niezależnie od korzystania z opinii recenzentów, w celu doskonalenia składanych do redakcji prac, zaostrzyliśmy wymagania wewnętrzne. Dotyczą one wszystkich elementów pracy — poczynając od jej konstrukcji, tytułu, abstraktu, poprzez klarowność sformułowania problemu, czytelność przedstawienia materiału, włącznie ze stroną ilustracyjną, aż po właściwe ujęcie wyników pracy i wniosków. W tym miejscu można w pełni odwołać się do uwag i zaleceń podanych w cytowanej już kilkakrotnie pracy Dzika (1996). Staraliśmy się rygorystycznie przestrzegać sprawnego rytmu pracy z maszynopisem, przez wszystkie jej etapy — od recenzji po korektę.

Co do formuły publikowanych prac wprowadziliśmy większą elastyczność, dopuszczając publikację krótkich komunikatów (do 4 stron maszynopisu). Krótkie prace są faworyzowane przez zastosowanie przyspieszonej procedury recenzowania i opracowania redakcyjnego, co nie oznacza oczywiście osłabienia kryteriów jakości naukowej. Dość często, przeciętnie raz w roku, publikujemy zeszyty tematyczne — o charakterze tomów jubileuszowych lub problemowych. Oczywiście i w tych przypadkach nie rezygnujemy bynajmniej z recenzowania poszczególnych prac i w pełni przestrzegamy ustalonej procedury prac redakcyjnych.

Wśród problemów czysto redakcyjnych i technicznych najpilniejsza w początkowej fazie naszej działalności okazała się terminowość ukazywania się czasopisma. Z problemem tym — bardzo istotnym z punktu widzenia oceny przez ISI — poradziliśmy sobie dość szybko i już od 43 tomu (1999) kolejne zeszyty ukazują się przed końcem odpowiedniego kwartału. Kolejne, stopniowo dokonywane zmiany i modyfikacje dotyczyły wprowadzenia biblitu, rezygnacji z polskich streszczeń i polskich podpisów do ilustracji, a także rezygnacji z plansz na rzecz ilustracji tekstowych. Obecnie jakość ilustracji, w tym fotograficznych, nie odbiega od standardów światowych.

Pismo jest od dawna, już od 1990 r., redagowane techniką komputerową. Obecnie zajmuje się tym dwuosobowy zespół — Ewa Dąbrowska-Jędrusik (sekretarz redakcji) i Bogumiła Kwaśniewska. Materiały tekstowe i ilustracyjne są w całości dostarczane przez autorów w wersji cyfrowej.

Od 1998 r. spis treści kolejnych zeszytów oraz abstrakty artykułów ukazują się na stronie internetowej PIG (<http://gq.pgi.gov.pl>) równoległe z wersją drukowaną. Poczynając od tego roku wszystkie artykuły dostępne są w Internecie w całości w postaci plików PDF.

Decyzja ISI o włączeniu *Geological Quarterly* do indeksacji ma duże znaczenie dla rozwoju czasopisma. Umożliwia ona ostateczne wyrwanie się z błędnego koła niemożności, na które natyka się każde wydawnictwo dopiero aspirujące do większego znaczenia międzynarodowego. Najkrócej można zdefiniować ten swoisty „paragraf 22” następująco: bardziej wartościowe prace nie dopływają, bo pismo nie jest „liście filadelfijskiej”, a nie jest na „liście filadelfijskiej”, bo nie publikuje wartościowych, często cytowanych prac. Oczywiście, tak sformułowany problem jest celowo wyostrzony, nigdy bowiem nie mamy do czynienia z całkowitym brakiem cennego materiału publikacyjnego, natomiast dość często — z odpływaniem dobrych artykułów do renomowanych, indeksowanych czasopism.

Uważamy zatem, że sukces *Geological Quarterly* jest przede wszystkim szansą na podniesienie poziomu naukowego przez przyciągnięcie jeszcze większej liczby bardzo dobrych prac. Nie kryjemy, że jedną z intencji tego artykułu jest zachęcenie krajowych autorów, by zastanowili się nad złożeniem swych maszynopisów w naszym czasopiśmie. Do dotychczasowych atutów, takich jak dobra jakość druku (w tym kolorowego), względnie szybkie tempo publikacji oraz staranne opracowanie językowe i redakcyjne, możemy dodać niebłahy argument indeksowania w najlepszych naukowych bazach danych bibliograficznych. Oznacza to automatycznie większe możliwości dotarcia z wynikami badań do zainteresowanych badaczy, a w konsekwencji — uzyskania cytowań w liczących się publikacjach.

Literatura

- DZIK J. 1996 — Umiędzynarodowienie *Acta Palaeontologica Polonica*. Prz. Geol., 44: 778–782.
RACKI G. 1996 — Nauki geologiczne w Science Citation Index — Aneks. Prz. Geol., 44: 931–932.
RACKI G. 2003 — Komu bliżej do Filadelfii? Prz. Geol., 51: 380–387.
WRÓBLEWSKI A.K. 1998 — Po co „lista filadelfijska”. Sprawy Nauki, 42: 30–31.

Redakcji Geological Quarterly gratulujemy i życzymy dalszych osiągnięć edytorskich oraz teki redakcyjnej pełnej ciekawych i znaczących artykułów naukowych.

Redakcja Przeglądu Geologicznego